

Friluftslivsprogram för Lidköpings kommun

2023-03-24

Sektor bildning/Område kultur och fritid

Dokumentinformation

Fastställt av:	Kommunfullmäktige
Fastställt, datum:	2023-12-18
Dokumentsansvarig:	Områdeschef Område kultur och fritid
Ansvarig för revidering:	Områdeschef Område kultur och fritid
Gäller för:	Lidköpings kommun
Gäller till, datum:	2026-12-31

Inledning

Folkhälsa, naturförståelse och regional utveckling

Friluftslivet är värdefullt, både för den enskilda människan och för samhället i stort. Friluftsliv bidrar till en förståelse för naturen och miljön, att människor mår bra samtidigt som det skapar möjlighet till att ekonomin stärks lokalt och regionalt. Ett rikt friluftsliv ökar Lidköpings kommuns attraktion och skapar en grund för positiv utveckling och tillväxt.

Ett tillgängligt friluftsliv för alla bidrar till en förbättrad folkhälsa och ökad jämlikhet. En nyckel till hälsa är livslång fysisk aktivitet som kan byggas genom rörelseförståelse¹ och rörelseglädje. Friluftsliv bidrar alltså till såväl ekologisk som social och ekonomisk hållbarhet.

Friluftslivet är något att vara stolt över och värna om. Det har en lång tradition och skapar unika möjligheter.

Vad är friluftsliv?

”Friluftsliv är vistelse utomhus i natur- och kulturlandskap för välbefinnande och naturupplevelse utan krav på tävling².”

Detta är definitionen som Naturvårdsverket utgår från i sitt arbete. Naturvårdsverket är den myndighet som har det samordnade ansvaret för friluftslivspolitik.

Friluftsliv kan betyda olika saker för olika människor. Begreppet är brett och omfattar allt från promenader i närmaste skogsdunge till kajakpaddling eller vandring i en avlägsen fjällmiljö. Begreppet är i ständig omvandling i relation till idrott, sport, naturturism, motion, utomhuspedagogik med mera. I grunden handlar det om möte mellan människa och natur. I det mötet uppstår en upplevelse som är individuell och skapar värde på olika sätt, för olika människor. Friluftsliv eller rekreation i naturen är något som nästan alla människor ägnar sig åt regelbundet på egen hand eller i organiserad form.

Förutsättningar för friluftsliv - tillgång, tillgänglighet och kvalitet

Förutsättningar för friluftsliv är att det finns natur att vara i och att naturen är tillgänglig. För upplevelsen skall det också vara kvalitet eller attraktiviteten en betydelse. En annan viktig förutsättning för friluftslivet är vår allemansrätt.

Natur för friluftsliv finns både nära och långt borta. Den kan vara påverkad eller opåverkad av människan. Staden med sina parker, grönstråk och tätortsnära skogar, odlingslandskapet med ångar och hagar, skogen, vatten och skärgård, fornlämningsområden och andra kulturmiljöer är viktiga arenor för friluftsliv. Den bostads- och tätortsnära naturen är särskilt viktig. Det är här det mesta friluftslivet bedrivs. Genom hur platser och miljöer utformas kan rörelseförståelsen och rörelseglädjen öka och ett mer rörelserikt samhälle byggas.

¹ Rörelseförståelse (physical literacy) är ett brett begrepp som handlar om att skapa förmåga, förutsättningar och viljan att vara fysiskt aktiv hela livet och kan ses som nyckeln för livslång fysisk aktivitet.

² Definitionen i förordningen SFS 2010:2008

Syftet med ett friluftslivsprogram

Kommunen har en nyckelroll i att skapa förutsättningar för friluftsliv. Genom långsiktig fysisk planering, markinnehav, skydd och skötsel av natur, aktiviteter inom skola och omsorg, stöd till friluftorganisationer, dialog och näringslivsutveckling kan kommunen bidra till människors möjligheter att vistas i naturen.

Det finns i flera syften med ett friluftslivsprogram:

1. Utgöra ett planeringsunderlag i hur mark och vatten i Lidköpings kommun ska användas
2. Beskriva mål, strategier och åtgärder för hur friluftslivet i Lidköpings kommun ska bevaras och utvecklas (tillgång, tillgänglighet och kvalitet)
3. Bidra till att uppnå de globala målen, nationella miljökvalitetsmål, friluftslivsmål och folkhälsomål
4. Bidra till genomförande av Hållbarhetsprogrammet för Lidköpings kommun

Mål och strategier

Av de tio nationella friluftslivsmålen har fyra mål prioriterats för friluftslivsprogrammet 2023 – 2026. Motiveringen är att genom att fokusera på dessa mål kan Lidköpings kommun ta ett kliv framåt i sin utveckling att skapa ett friluftsliv där tillgång, tillgänglighet och kvalitet står i fokus i syfte att bidra till social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet.

Samtliga fyra prioriterade mål har kopplingar till Hållbarhetsprogrammet för Lidköpings kommun.

1. Tillgänglig natur för alla

Tillgången till natur är en förutsättning för friluftsliv och ett inkluderande friluftsliv är något som alla medborgare kan ta del av. Att skapa tillgänglighet kan handla om förbättrad infrastruktur, vilket gäller inte minst för personer med funktionsvariationer. Men det kan också handla om förvaltning och skötsel, information och kommunikation, vägledning i naturen. Tillgänglighet är också att alla människor känner till att friluftsområden existerar och känner sig välkomna till, lockade och stimulerade av naturen.

Koppling till de globala målen

Vilka effekter vill vi uppnå?

- Områden för friluftsliv är kända och använda
- Fler människor kommer ut i naturen
- Ökad folkhälsa och livskvalitet
- Lidköpings attraktivitet ökar och fler människor vill besöka, bo eller verka i Lidköping
- Ökad naturturism och ökade arbetstillfällen (landsbygden)

Strategier för att nå målet	Förslag på åtgärder	Ansvar
Öka tillgängligheten till naturen genom kommunikations- och informationsinsatser	• Genomföra kommunikations- och informationsinsatser för att synliggöra vad som finns och hur man tar sig dit. • Ta fram ett skyltprogram för friluftsliv och en plan för skyltning av områden/platser och leder för friluftsliv. • Utveckla den digitala tekniken och digitala kartor.	Sektor bildning och Destination Läckö-Kinneulle Sektor bildning Sektor bildning och Destination Läckö-Kinneulle
Öka tillgängligheten till naturen för de personer som har någon form av funktionsnedsättning	• Kartlägga tillgänglighet, prioritera och ta fram en plan för fysiska åtgärder som kan öka tillgängligheten (markering, underlag, toaletter, bord, grillplatser, bryggor, utsiktsplatser, parkering, cykelvägar eller annat).	Sektor bildning

Öka kunskapen om naturen och allemansrätten	- Göra informationsinsatser om allemansrätten - Utveckla naturvägledning, kulturvägledning, pedagogiska aktiviteter och information för att förhöja upplevelsen/kvaliteteten på vistelsen i naturen gärna i samverkan med andra aktörer (föreningsliv, länsstyrelsen med mera)	Sektor bildning Sektor bildning
Höja kvaliteten och öka attraktiviteten på strategiskt viktiga områden för friluftsliv som vandringsleder och badplatser	- Ta fram en kvalitetsstandard och skötselplaner för badplatserna och vandringslederna - Förvalta och sköta vandringsleder enligt upprättade skötselplaner	Sektor bildning och Sektor service Sektor service
Förvalta kommunala områden för friluftsliv på ett långsiktigt hållbart sätt.	- Se över organisationsformen för drift och underhåll - Säkra resurser (ekonomi och personal) för förvaltning av kommunala naturområden och friluftslivsanläggningar - Fortsätta arbetet i det interna friluftslivsrådet - Se över möjligheten att inrätta ett externt friluftslivråd	Sektor service Sektor service och Sektor bildning Sektor bildning, Sektor service och Sektor samhälle Sektor bildning
Öka tillgången till vattennära områden för de som inte har båt	Utreda möjligheter till ökad tillgång till vattennära områden	Sektor bildning och Destination Läckö- Kinnekulle
Säkerställa tillgången till områden för friluftsliv i den fysiska planeringen	- Inarbete friluftslivprogrammets kartunderlaget i den strategiska planeringen - Arbeta med att stärka friluftslivsperspektivet i grön- och blåstrukturplanering	Sektor samhälle Sektor samhälle

2. Attraktiv tätortsnära natur

Den största delen av friluftslivutövandet till vardags sker nära hemmet och för de flesta finns grönområden på gångavstånd. Den tätortsnära naturen har många funktioner och är viktig för folkhälsa, delaktighet, stadsutveckling, för biologisk mångfald och klimatanpassning. För upplevelsen har kvaliteter som storlek, ostördhet, variationsrik och naturpräglad natur, trygghet och möjligheten till återhämtning betydelse för attraktiviteten. När tätorter och städer förtätas och växer måste avvägningar göras mellan hur marken och naturen bäst ska användas

Koppling till de globala målen

Vilka effekter vill vi uppnå?

- Tätortsnära skogar och naturområden med hög kvalitet och attraktivitet
- Lätt att hitta och att ta sig till och inom den tätortsnära naturen.
- Lockas nya invånare genom attraktiva boendemiljöer med närhet till tätortsnära natur och grönområden.

Strategier för att nå målet	Förslag på åtgärder	Ansvar
Höja kvaliteten och öka attraktiviteten på tätortsnära naturområdena	• Utveckla "nya" områden/platser, men också utveckla befintliga genom att öka den service som erbjuds (grillplatser, picknickbord, sittplatser, toaletter, aktivitetsbanor, skyltning, spänger, naturstigar för barn, information med mera). I utvecklingen av nya och befintliga tätortsnära områden/platser ska skogarna, Råda friluftsområde och vattennära områden prioriteras. • Arbeta med att stärka friluftslivsperspektivet i grön- och blåstrukturplanering • Ta hänsyn till friluftslivet i den kommande skogspolicyn	Sektor bildning, Sektor samhälle och Sektor service Sektor samhälle Sektor samhälle
Öka närbarheten/tillgängligheten till och inom tätortsnära grönområden	• Se mål 1 Tillgänglig natur för alla! • Förbättra skyltningen till och markeringar inom tätortsnära områden.	Sektor bildning och Sektor service

3. Ett rikt friluftsliv i skolan

Det finns ett stöd för friluftsliv i styrdokumenterna för förskola och skola, framförallt i kursplanen för idrott och hälsa. Man vet att undervisning utomhus har positiva effekter på elevers inläring, hälsa och utveckling. Förskola och skola kan vara en viktig inkörsport till friluftsliv och positiva naturupplevelser i elevers framtid genom att man i skolan når alla barn och unga oavsett socioekonomisk bakgrund. För att skapa goda förutsättningar för friluftsliv i skolan behövs kompetens hos lärare, ämnesövergripande undervisning, stöd av ledningen samt natur i närheten av skolan.

Koppling till de globala målen

Vilka effekter vill vi uppnå?

- Tillgången till gröna skolgårdar och gröna miljöer nära förskola och skola är säkerställd och kvaliteten har ökat.
- Skolgårdar och närliggande gröna miljöer nyttjas mer i pedagogiken och för spontana rörelseaktiviteter i skolan och på fritiden.
- Barn och unga är trygga i att vara i naturen och ökar sin förståelse för naturen och miljön

Strategier för att nå målet	Förslag på åtgärder	Ansvar
Skapa förutsättningar genom att det finns natur eller grönområden i närheten av alla förskolor och skolor f-6 och att dessa kan nås på ett tryggt och säker sätt.	• Kartlägga tillgången och utvecklingsbehovet av skolgårdsmiljöerna (förskolor och skolor) och skolskogarna • Se över hur skyddet av skolskogarna kan säkerställas	Sektor bildning Sektor service Sektor samhälle Sektor samhälle
Utformning av miljöerna ska stödja rörelseförståelse och rörelse	• Ta fram riktlinjer för utformning av skolgårdsmiljöerna och skolskogarna.	Sektor bildning Sektor service Sektor samhälle
Stärka kunskapen kring utomhuspedagogik och möjligheterna till ämnesövergripande undervisning.	• Genomföra en gemensam utbildning kring utomhuspedagogik och friluftsliv samt möjligheterna till ämnesövergripande undervisning	Sektor bildning

4. Friluftsliv för god hälsa

Förändrade levnadsvanor och livsstil där stillasittande och psykisk ohälsa ökar är en utmaning. Friluftslivet kan då vara en viktig faktor för att bidra till en förbättrad folkhälsa. Vistelser i naturen har flera positiva hälsoeffekter, såväl fysiskt som psykiskt där friluftsliv ger möjlighet till fysisk aktivitet men också avkoppling, rekreation och återhämtning. Friluftsområden, grönområden och parker främjar möten mellan människor och kan på så sätt stärka sociala relationer.

Det finns skillnader i utövandet av friluftsliv mellan olika grupper utifrån kön, ålder, inrikes eller utrikesfödda och så vidare. Ur ett folkhälsoperspektiv är målsättningen att fler kan komma ut i naturen och särskilt de som löper störst risk för ohälsa. Den största delen av friluftslivet utövas i tätortsnära natur och grönområden och för en god och jämlik hälsa behöver det skapas förutsättningar för ett vardagsnära friluftsliv.

För att bygga upp människors grundläggande rörelseförståelse och rörelseglädje och få ett mer rörelserikt samhälle behövs ett nytt förhållningssätt till hur fysiska miljöer planeras och utformas.

Koppling till de globala målen

Vilka effekter vill vi uppnå?

- Förbättrad fysisk och psykisk hälsa och ökat välbefinnande
- Förbättrad samhällsekonomi
- Ökad social hållbarhet genom fler möjligheter till möten
- Möjlighet till friluftsliv för alla – jämställdhet och jämlikhet
- Rörelseförståelse är ett känt begrepp är en naturlig del i planeringen och utformningen av platser och miljöer

Strategier för att nå målet	Förslag på åtgärder	Ansvar
Skapa goda förutsättningar för vardagsnära friluftsliv som främjar rörelseaktivitet, rekreation och sociala relationer.	• I samband med detaljplaner av nya områden och utveckling av allmän platsmark ta fram förslag på åtgärder som gynnar det vardagsnära friluftslivet • Plantera träd och buskar med ätbara frukter, bär och blad på lämpliga platser och ge alla möjlighet att skörda	Sektor samhälle Sektor service
Locka fler människor och nya grupper ut i naturen och till ett aktivt friluftsliv, framförallt de med störst risk för ohälsa.	• Utveckla och genomföra olika aktiviteter som får fler att komma ut i naturen i samverkan mellan kommun och föreningsliv – naturbingo, guidningar, tipspromenader, volontärsverksamhet med mera • Utveckla Stadsnära lantgård • Se över lokaliseringen av fritidsbanken • Utveckla fritidsbanken mot mer friluftsliv – eldfat, metspön, ryggsäckar, tält med mera	Sektor välfärd, Sektor bildning Sektor välfärd och Sektor bildning Sektor bildning Sektor bildning

Kartläggning

Kartläggningen av områden värdefulla för friluftsliv presenteras på två nivåer. En mer detaljerad nivå för Lidköpings stad med Filsbäck och en mer övergripande för hela Lidköpings kommun.

Lidköpings stad

Kartläggningen för Lidköpings stad är den ekosystemtjänstkartläggning som finns i stadsutvecklingsplanen.

Ekosystemtjänster är alla de produkter och tjänster som naturens ekosystem ger människan. Dessa produkter och tjänster ger oss människor och vårt samhälle flera nödvändiga tjänster som utgör grunden för vår välfärd och livskvalitet. Exempel på ekosystemtjänster vi får gratis varje dag är produktion av mat, energi, rening av luft och vatten, pollinering samt klimatreglering. Varierande natur- och vattenområden utgör även en grund för sociala och kulturella aktiviteter som rekreation, naturupplevelser, friluftsliv, turism och attraktiv boendemiljö.

Ju mörkare färg ett område har, desto fler ekosystemtjänster bidrar området med. Ett område som är ljus innebär inte att det är obetydligt – däremot att det finns stor potential att arbeta aktivt med att höja platsens kvaliteter och därmed de ekosystemtjänster platsen levererar.

[Länk till kartläggning](#)

Lidköpings kommun

Kartläggningen innebär att områden värdefulla för friluftsliv har identifierats, värderats och klassificerats. Kartläggningen ska vara till stöd i det strategiska arbetet och i den fysiska planeringen.

I den interaktiva kartan finns information om varje område. Klicka på det område du vill veta mer om. Klass A är den högsta klassen.

[Länk till kartläggning](#)

Styrande och vägledande dokument – Planeringsförutsättningar

Agenda 2030

Agenda 2030 och de 17 globala hållbarhetsmålen är en handlingsplan för en hållbar framtid för människor och jorden. Friluftsliv nämns inte specifikt i Agenda 2030 eftersom traditionerna kring friluftsliv ser så olika ut över världen. Men friluftsliv anknyter till flera av målen och till samtliga dimensioner av Agendan, såväl den ekologiska som den ekonomiska och den sociala.³

I följande mål finns olika grader av koppling till friluftsliv⁴

3 God hälsa och välbefinnande

4 God utbildning för alla

8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt

10 Minskad ojämlikhet

11 Hållbara städer och samhällen

12 Hållbar konsumtion och produktion

13 Bekämpa klimatförändringarna

15 Ekosystem och ekologisk mångfald

Sveriges friluftslivsmål

Det övergripande målet för friluftslivspolitikerna är att stödja människors möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv där allemansrätten är en grund för friluftslivet. Alla ska ha möjlighet till

³ Naturvårdsverket Uppföljning av målen för friluftslivspolitikerna 2019

⁴ <http://folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/friluftsliv/friluftslivspolitikerna/agenda-2030-och-friluftslivspolitikerna>

naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö. För att förtydliga detta mål finns tio mål.

1. Tillgänglig natur för alla
2. Skyddade områden som resurs för friluftslivet
3. Starkt engagemang och samverkan
4. Allemansrätten
5. Tillgång till natur för friluftsliv
6. Attraktiv tätortsnära natur
7. Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling
8. Ett rikt friluftsliv i skolan
9. Friluftsliv för god folkhälsa
10. God kunskap om friluftsliv

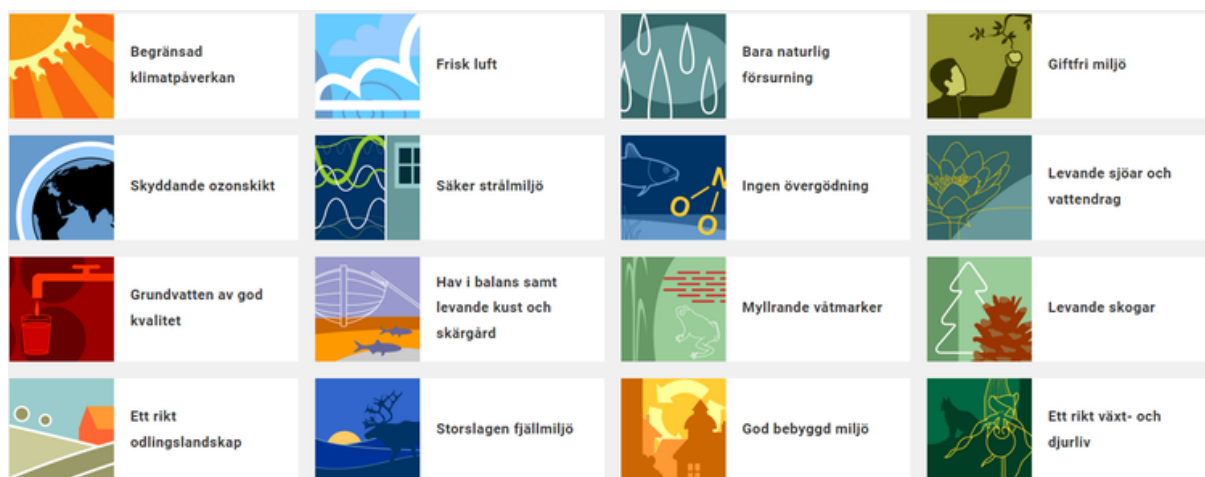
Ansvar för att genomföra och följa upp målen är fördelat på flera myndigheter, men Naturvårdsverket har det samordnande ansvaret.

Sveriges miljömål

Åtta av Sveriges 16 miljökvalitetsmål innehåller något om friluftsliv. Det handlar om att värna, bibehålla och tillgängliggöra värden för friluftsliv, vara uppmärksam på störning och (framförallt buller) och möjliggöra naturtypspecifika friluftsaktiviteter.³ För Lidköpings kommuns del är det sex av målen som är intressanta:

- Levande sjöar och vattendrag
- Myllrande våtmarker
- Levande skogar
- Ett rikt odlingslandskap
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Sveriges folkhälsomål

Det övergripande målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Vikten av tillgång till friluftsliv anknyter till fem av de åtta målområdena där kunskap, boende och närmiljöer och levnadsvanor är de viktigaste.

Regional handlingsplan för friluftsliv

För åren 2021 – 2026 finns en Regional handlingsplan för friluftslivet Västra Götaland framtagen av länsstyrelsen i samarbete med kommuner, föreningar, regionalt friluftsråd och övriga. Planen fungerar som planeringsunderlag och som idébank på åtgärder för att långsiktigt uppnå målen för friluftslivet.

Lokala styrdokument

Strategisk plan och budget

Strategisk plan och budget är det dokument där målen för verksamheterna beslutas samtidigt som resurserna fördelas. Syftet är att förbättra verksamheten och förverkliga kommunens vision "Lidköping - en välkomnande och hållbar kommun".

Tre strategiska mål konkretiserar vägen till visionen:

- Lidköping 2030 – Erkänt god livskvalitet, hälsosam miljö och bra service för alla gör att fler flyttar till Lidköping och vi blir minst 45 000 Lidköpingsbor.
- Lidköping 2030 – Det ska finnas jobb inom räckhåll för alla som vill bo i Lidköping och kommunikationer till och från Lidköping så man kan ta stig till och från utbildning och arbete.
- Lidköping 2030 – Lidköping är en mötesplats som har fördubblat antalet besökare.

Översiktsplan och stadsutvecklingsplan

Översiktsplanen för Lidköpings kommun antogs 2018. Planen redovisar nuvarande och framtida mark- och vattenanvändningen i kommunen på ett övergripande sätt.

Stadsutvecklingsplanen är en fördjupning av översiktsplanen för staden Lidköping med Filsbäck. Planen innehåller ett tema Grönska och vatten med betydelse för det tätortsnära friluftslivet. En genomförd kartläggning av ekosystemtjänster inom befintliga park- och naturområden presenteras i planen. Friluftslivet hamnar inom kategorin kulturell ekosystemtjänst.

Hållbarhetsprogram för Lidköpings kommun 2022 - 2030

Hållbarhetsprogrammet är ett styrdokument som samlar social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet. Det är framtaget för att väva ihop de olika perspektiven, leda till åtgärder som ger tydlig effekt och öka takten i arbetet med att skapa ett hållbart samhälle.

Programmet utgår från Agenda 2030 och innehåller tre prioriterade områden – Sammanhållet och robust, Sunda livsvillkor och Hållbar resursanvändning.

Delar av Hållbarhetsprogrammet är styrande för friluftslivsprogrammet:

Sammanhållet och robust

Målområde 2030

- Lidköpings kommun ha en socialt, miljömässig och ekonomisk hållbar samhällsplanering
- Lidköpings kommun har en attraktiv natur och sammanhängande grö- och blåstruktur, värdefull för såväl växt- och djurliv som för kommuninvånare och besökare.

Insatsområden

- Utveckla värden och kvaliteter för att skapa attraktiva platser och öka tillgängligheten för friluftsliv

Sunda livsvillkor

Målområde 2030

- Invånarna i Lidköping har en god och jämlik hälsa

Insatsområden

- Stärka hälsofrämjande insatser för att utjämna socioekonomiska skillnader

Näringslivsstrategi

Kopplat till kommunens näringslivsstrategi finns en handlingsplan för 2022 – 2024. Planen innehåller sex strategiska områden – 1. Förnyelsekraft, 2. Attraktivitet, 3. Kompetensförsörjning, 4.

Inkluderande klimat, 5. Infrastruktur och tillgänglighet, 6. Mark och fysisk planering.

Möjligheterna till friluftsliv kan höja Lidköpings kommuns attraktion och skapar en grund för positiv utveckling och tillväxt.

Mer information

Inför arbetet med Friluftslivsprogrammet gjordes en kartläggning av det kunskapsunderlag som finns i friluftslivsfrågan i Lidköpings kommun. Kartläggningen är inte komplett, utan ska ses som en sammanställning av vad som i nuläget var känt och ett första steg till att fördjupa kunskap och kartläggning.

Kartläggning av friluftslivet i Lidköpings kommun – rapport 20201209

Kartläggning av
friluftslivet Lidköping

Källor

<http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Friluftsliv/Kommunal-friluftslivsplanering/>

Naturvårdsverket Uppföljning av målen för friluftslivspolitikerna 2019

Länsstyrelsen Västra Götaland Regional handlingsplan för friluftslivet – Västra Götaland

Johan Faskunger ProActivity AB Friluftslivets möjligheter – en kunskapssammanställning av friluftslivets nytta för individen och samhället

<http://folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/friluftsliv/friluftslivspolitikerna/agend-2030-och-friluftslivspolitikerna>